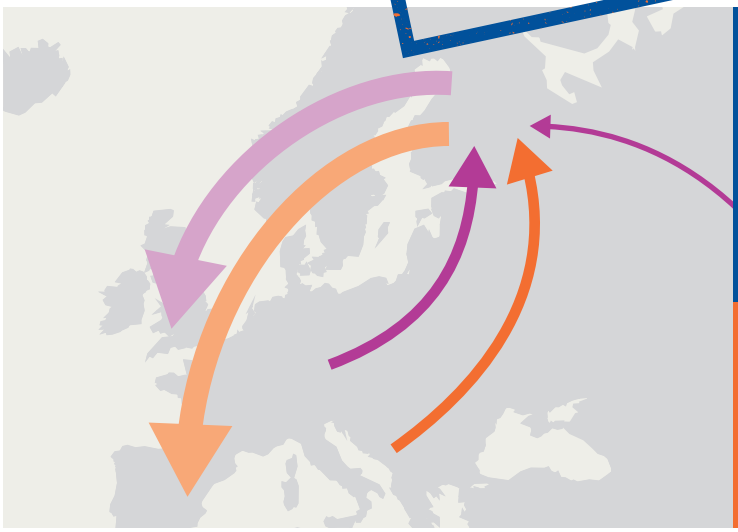
FAKTAA.
7A/2018
express

VIERAILULLA, VAIHTO-OPPILAANA JA OPPIMASSA ULKOMAISELLA TYÖPAIKALLA

Tilastoja lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien kansainvälisestä liikkuvuudesta 2017

TAUSTAA

Kansainvälisyys on arkea kaikilla koulutusasteilla perusopetuksesta korkeakouluihin saakka. Kansainvälinen toiminta on monimuotoista, mutta sen keskiössä on yhä edelleen liikkuvuus: kaikista oppilaitoksista lähtee ulkomaille sekä henkilökuntaa että opiskelijoita, ja niihin myös tullaan ulkomailta. Ulkomaanjaksoista kerätyt tilastot antavat tietoa kansainvälistymistavotteiden toteutumisesta. Juuri nyt on kiinnostavaa tarkastella toisen asteen oppilaitosten tilannetta, sillä käynnissä olevat ammatillisen koulutuksen reformi ja lukiouudistus heijastuvat myös liikkuvuusaktiivisuuteen.

Tässä Faktaa Express -julkaisussa luodaan Opetushallituksen keräämien tilastojen avulla kokonaiskuvaa siitä, millaista on opiskelijaliikkuvuus toisen asteen oppilaitoksissa eri puolilla Suomea. Fokuksessa ovat lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien ulkomaanjaksot. Lukiolaisia koskevat tilastot ovat lukuvuodelta 2017–2018 ja ammattiin opiskelevia koskevat vuodelta 2017.

Lukioissa tilastoidaan kahdentyyppistä opiskelijaliikkuvuutta: vähintään lukukauden kestäviä vaihto-oppilasjaksoja sekä lyhyempiä hankematkoja ja muita opintoihin liittyviä ulkomaanjaksoja, joita ovat esimerkiksi oppiainekohtaiset opintomatkat tai ryhmävierailut ulkomaiseen kouluun.

Ammattiin opiskelevien kohdalla tilastoidaan erikseen pitkät ulkomaanjaksot, jotka kestävät vähintään 2 viikkoa, sekä tätä lyhyemmät jaksot. Pitkillä ulkomaanjaksoilla opiskelija on useimmiten hankkimassa osaamista ulkomaisella oman alan työpaikalla paikallisen ammattilaisen ohjauksessa. Pitkä jakso voi tarkoittaa myös opiskelua ammatillisessa oppilaitoksessa toisessa maassa. Lyhyet jaksot ovat tyypillisimmin tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin tai hankkeisiin liittyviä opintomatkoja.

Kyselyt ulkomaanjaksojen raportoimiseksi lähetettiin kaikkiin Suomen lukioihin (412 kpl) ja kaikille ammatilliseen tutkintoon johtavan koulutuksen järjestäjille (135 kpl), mukana myös oppisopimuskoulutus sekä ammatillinen aikuiskoulutus. Ammatillisista oppilaitoksista vastasi 123 eli 91 %. Lukioista vastasi 212 eli vain 51 %.

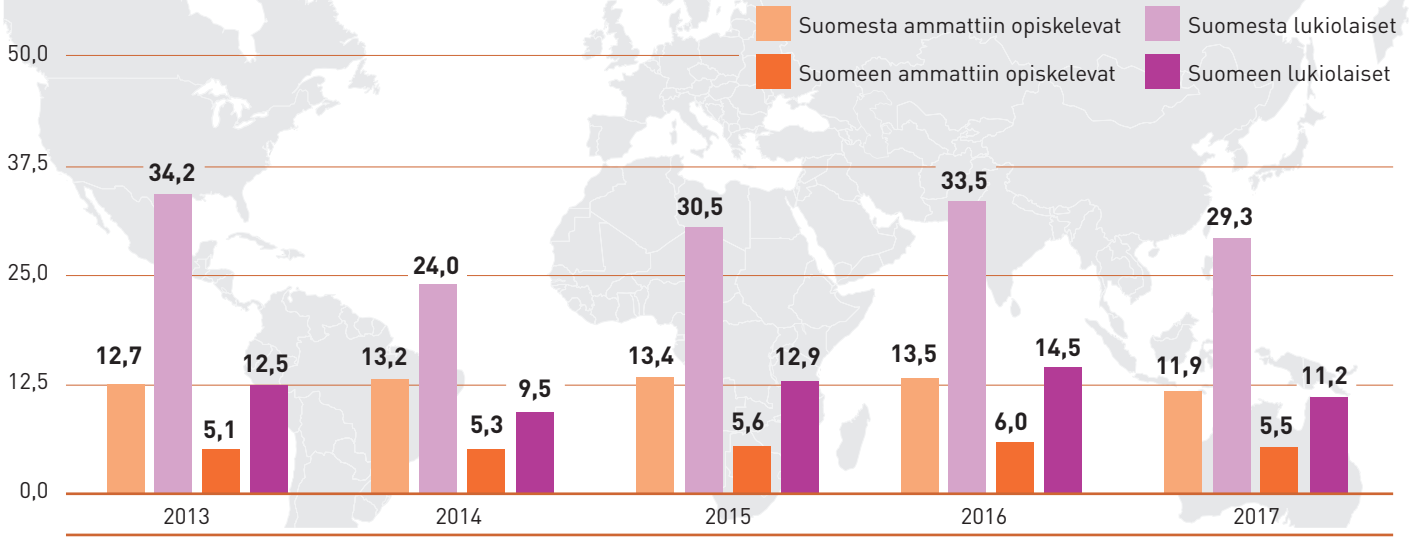
Sekä lukiolaisten että ammattiin opiskelevien liikkuvuusaktiivisuus on laskettu suhteuttamalla ulkomaanjaksolle lähteneiden määrä samana vuonna lukio- tai ammattiopintonsa aloittaneiden määrään. Koska lukioiden vastausprosentti jäi alhaisemmaksi ja koska voidaan odottaa, että vastaamatta jääneiden joukossa on myös sellaisia kouluja, jossa on opiskelijaliikkuvuutta, on lukioiden suhteellista liikkuvuusaktiivisuutta korjattu huomioimalla vastausprosentti. Käytännössä lukioiden ulkomaanjaksot on suhteutettu vastausprosenttia vastaavaan määrään aloittaneita opiskelijoita. Tämä laskutapa luonnollisesti nostaa liikkuvuusaktiivisuutta lukioissa. Lukioiden osalta voidaan siis puhua arviosta.

• Lisää tilastoja kansainvälistymisestä:
www.cimo.fi | Palvelut | Tilastoja kansainvälistymisestä

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

KUVA 1. AMMATTIIN OPISKELEVIEN JA LUKIOLAISTEN KANSAINVÄLINEN LIIKKUVUUS SUHTEESSA SAMANA VUONNA OPINTONSA ALOITTANEISIIN (%).

Lukioiden kohdalla kyse on arviosta.

AMMATTIIN OPISKELEVIEN ULKOMAANJAKSOJEN MÄÄRÄ LASKI SELVÄSTI, LUKIOLAISTEN TRENDIÄ ON HANKALAMPI SEURATA

Kyselyyn vastanneissa lukioissa tehtiin lukuvuonna 2017–2018 kaikkiaan 1 041 liikkuvuushanketta, joiden myötä ulkomaanjaksolla oli yhteensä 4 657 lukiolaista. Lisäksi 493 opiskelijaa oli vähintään lukukauden mittaisella vaihto-oppilasjaksolla. Yhteensä Suomesta lähti ulkomaille 5 150 lukiolaista. Muiden kuin vaihto-oppilaaksi lähteneiden lukiolaisten ulkomaanjaksot kestivät keskimäärin 2 viikkoa. Vastaavasti suomalaisiin lukioihin tuli 1 963 opiskelijaa ulkomailta.

Vuonna 2017 Suomesta lähti ulkomaille 5 551 ammattiin opiskelevaa ja tänne tuli 2 582 opiskelijaa ulkomailta. Lähtijöistä 3 289 eli 60 % osallistui yli 2 viikkoa kestävälle pitkälle ulkomaanjaksolle. Ammattiin opiskelevien ulkomaanjaksojen pituus oli keskimäärin 6 viikkoa.

Suomesta ulkomaanjaksolle lähteneiden ammattiopiskelijoiden määrä laski 11 % vuoteen 2016 verrattuna. Laskua oli erityisesti lyhyissä ulkomaanjaksoissa, joita tehtiin lähes 15 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Ammatilliseen koulutukseen kohdistetut säästöt ovat jo muutaman vuoden heijastuneet myös kansainväliseen toimintaan, sillä lyhyitä jaksoja on tyypillisesti rahoitettu oppilaitoksen omilla varoilla. Joissakin oppilaitoksissa on lähes kokonaan luovuttu omarahoitteisista matkoista, kuten tutustumisista messuille tai naapurimaiden oppilaitoksiin. Oppilaitoksissa on sen sijaan haluttu panostaa pitkiin ulkomaanjaksoihin, joiden tiedetään hyödyttävän opiskelijoiden ammatillista kehittymistä enemmän ja joihin saa myös ulkopuolista rahoitusta. Suomeen ulkomaanjaksolle tulevien ammattiopiskelijoiden määrä on pysytellyt varsin tasaisena vuosia, mutta näissäkin luvuissa oli nyt pientä laskua.

Jos Suomesta ulkomaille suuntaavien määrä suhteutetaan ammatilliset opintonsa samana vuonna aloittaneiden määrään, nähdään, että joka kahdeksas ammattiopiskelija käy ulkomaanjaksolla opintojensa aikana.

Lukiolaisten kansainvälisen liikkuvuuden trendiä on hankalampi luotettavasti seurata, koska tilastoinnin vastausprosentti on yleensä jäänyt matalaksi ja myös vaihdellut vuosittain. Selkeämmän kuvan liikkuvuudesta saakin, kun vastausprosentti huomioidaan laskelmissa. Näin laskien ulkomaanjaksolle lähti nyt vajaat 30 % samana lukuvuonna lukio-opintonsa aloittaneista, mikä on hieman vähemmän kuin aikaisempina lukuvuosina.

Saman laskutavan mukaan lukiolaiset näyttävät tekevän myös määrällisesti enemmän ulkomaanjaksoja kuin ammattiin opiskelevat. Erilaiset vierailut ja opintomatkat ovatkin kyselyyn vastanneissa lukiossa yleisempiä kuin ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa opiskelijaliikkuvuuden pääpaino on kestoltaan pidemmissä jaksoissa ulkomaisilla työpaikoilla.

Lukioissa opiskelevista ulkomaanjaksolle lähtee joka kolmas, ammattiin opiskelevista joka kahdeksas.

EU:N ERASMUS+ -OHJELMA ON MERKITTÄVIN ULKOPUOLINEN RAHOITTAJA TOISEN ASTEEN OPISKELIJA-LIIKKUVUUDESSA

Lähes kaksi kolmannesta eli 65 % kyselyyn vastanneiden lukioiden liikkuvuushankkeista toteutettiin muuten kuin oppilaitoksen rahoituksella.

Rahoitus-instrumenteista merkittävin oli Euroopan unionin Erasmus+ -ohjelma, joka kattoi kolmanneksen kaikista liikkuvuushankkeista ja 43 % ulkopuolisella rahoituksella toteutetuista hankkeista. Ohjelman osuus kaikkien hankkeiden rahoituksesta kasvoi 7 prosenttiyksikköä edelliseen lukuvuoteen verrattuna.

Erasmus+ -ohjelman rooli on kasvanut viimeisten vuosien aikana myös ammatillisen koulutuksen opiskelijaliikkuvuudessa. Sen rahoituksella tehtiin 71 % Suomesta lähtevien ja 77 % Suomeen tulevien opiskelijoiden ulkomaanjaksoista. Ohjelman osuus kasvoi nyt 5 prosenttiyksikköä vuodesta 2016 ja vuotta aiemmin 7 prosenttiyksikköä vuodesta 2015.

Oppilaitosten oma rahoitusosuus on laskenut, mikä – kuten edellä jo mainittiinkin – johtuu ammatillisen koulutuksen säästöistä. Rahoitusosuuden lasku näkyy sekä Suomesta lähtevässä että tänne tulevassa opiskelijaliikkuvuudessa. Lyhyiden ulkomaanjaksojen rahoituspohjaa ei tilastoida, mutta sen tiedetään olevan enimmäkseen oppilaitosten omalla rahoituksella tekemää toimintaa.

TAULUKKO 1. OPISKELIJALIIKKUVUUS-HANKKEIDEN JA VAIHTO-OPPILASJAKSOJEN RAHOITUS LUKIOISSA

Rahoitus	Liikkuvuus-hankkeiden määrä	%
EU:n Erasmus+ -ohjelma	291	28,0
Nordplus Junior -ohjelma	16	1,5
Muu pohjoismainen rahoitus	3	0,3
Opetushallitus	34	3,3
Koulutuksen ylläpitäjä/kunta	20	1,9
Vaihto-oppilasjärjestöt (esim. YFU, AFS, Rotary ry.)	69	6,6
Vanhemmat	110	10,6
Muu	132	12,7
Ei ulkopuolista rahoitusta/oppilaitoksen oma rahoitus	366	35,2
Yhteensä	**1 041**	**100**

Lukioiden opiskelijaliikkuvuutta toteutetaan paljon myös koulun omalla rahoituksella, kun taas ammatillisissa oppilaitoksissa oman rahoituksen rooli on pienentynyt.

TAULUKKO 2. OPISKELIJALIIKKUVUUDEN RAHOITUS AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA

Rahoitus	Opiskelijoita Suomesta (vähintään 2 viikkoa)	%	2016 vs. 2017 %	2015 vs. 2016 %	Opiskelijoita Suomeen	%	2016 vs. 2017 %	2015 vs. 2016 %
EU:n Erasmus+ -ohjelma	2 328	70,8	5,0	5,0	1 974	76,5	5,5	–1,3
Nordplus-ohjelmat	25	0,8	0,0	0,0	43	1,7	–0,6	–2,4
Opetushallitus	218	6,6	1,4	1,4	34	1,3	–0,9	1,3
Oppilaitoksen oma	531	16,1	–3,7	–3,7	156	6,0	–1,1	–2,7
Opiskelijan oma	110	3,3	–1,6	–1,6	46	1,8	–0,8	–1,7
Muu	77	2,3	–1,1	–1,1	329	12,7	–2,1	6,8
Yhteensä	**3 289**	**100**			**2 582**	**100**		

TAULUKKO 3. KOULUTUSALAKOHTAINEN OPISKELIJALIIKKUVUUS AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA

	Suomesta opiskelijoita	%	% aloittaneista 2017	2017 vs.2016 %
Humanistinen ja kasvatusala	78	2,4	10,6	–2,2
Kulttuuriala	282	8,6	9,8	–1,0
Liiketalouden ja hallinnon ala	411	12,5	7,1	–1,0
Luonnontieteiden ala	60	1,8	3,8	–0,1
Tekniikan ja liikenteen ala	702	21,3	3,6	–0,6
Luonnonvara- ja ympäristöala	225	6,8	10,0	–2,5
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	834	25,4	9,0	–0,6
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	643	19,6	13,6	0,7
Muu koulutus	54	1,6	24,7	5,2
Yhteensä	**3 289**	**100**		

KAKSI KOLMANNESTA TOISEN ASTEEN ULKOMAANJAKSOLLE LÄHTIJÖISTÄ ON TYTTÖJÄ JA NAISIA

Kaikilla koulutusasteilla tytöt ja naiset lähtevät ulkomaille useammin kuin pojat ja miehet. Toisen asteen oppilaitoksista ulkomaanjaksolle lähteneistä opiskelijoista kaksi kolmannesta oli tyttöjä ja naisia: lukiolaisista 66 % ja ammattiin opiskelevista 67 %. Myös 60 % Suomeen tulevista lukiolaisista oli tyttöjä. Ammattiin opiskelevilla tulijoiden sukupuolijakauma oli sen sijaan tasaisempi, sillä puolet heistä oli miehiä.

Suurin osa eli 90 % suomalaisten lukiolaisten ulkomaanjaksoista on hankkeisiin tai muulla tavalla opintoihin liittyviä vierailuja ja loput 10 % lähtee vaihto-oppilaaksi. Suomalaisiin lukioihin tulleista vaihto-oppilaita oli 13 %.

Ammattiin opiskelevat lähtevät useimmiten hankkimaan osaamista ulkomaisille työpaikoille, minkä suosio on kasvanut jatkuvasti: nyt ulkomaanjaksolle lähtijöistä 92 % kouluttautui ulkomaisella työpaikalla. Suomeen tulleista opiskelijoista työpaikoille sijoittui 62 %, edellisenä vuonna 55 %. Tätä ennen Suomeen tultiin yleisimmin opiskelemaan muulla tavoin, esimerkiksi oppilaitoksiin.

Ammattiin opiskelevien kansainvälisessä liikkuvuudessa on paljon alakohtaista vaihtelua. Määrällisesti eniten liikkujia on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Kun lähtijöiden määrä suhteutetaan samana vuonna opintonsa aloittaneiden määrään, aktiivisemmin ulkomaanjaksolle lähtevät matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijat. Luokkaan muu koulutus kuuluvat tutkinnot, jotka eivät sisälly mihinkään koulutusalaan, kuten esim. yrittäjän ammattitutkinto ja ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus.

POHJANMAA KUULUU AKTIIVISIMPIIN MAAKUNTIIN SEKÄ LUKIOIDEN ETTÄ AMMATILLISTEN OPPILAITOSTEN OPISKELIJA-LIIKKUVUUDESSA

Maakuntien aktiivisuutta toisen asteen opiskelijaliikkuvuudessa on tarkasteltu suhteuttamalla ulkomaanjaksolle lähteneiden määrä alueella samana vuonna aloittaneiden opiskelijoiden määrään. Lukioiden kohdalla on huomioitu myös tiedonkeruun vastausprosentti eri maakunnissa. Pohjanmaa oli aktiivisimpien maakuntien joukossa sekä lukiolaisten että ammattiin opiskelevien kansainvälisessä liikkuvuudessa.

Satakunnan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan lukiolaiset olivat aktiivisimpia ulkomaanjaksolle lähtijöitä. Vähiten lähtijöitä oli Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa, mutta toisaalta Pohjois-Karjalan lukioihin tuli paljon opiskelijoita ulkomailta. Jos huomioidaan sekä tulevien että lähtevien opiskelijoiden määrät, aktiivisimpia olivat Keski-Pohjanmaan lukiot ja passiivisimpia Pohjois-Savon lukiot. Etelä-Karjalan lukioista yksikään ei vastannut tilastokyselyyn, joten maakunnan tieto puuttuu.

Ammatillisessa koulutuksessa aktiivisimmin ulkomaanjaksolle lähdettiin Pohjanmaan ammatillisista oppi-

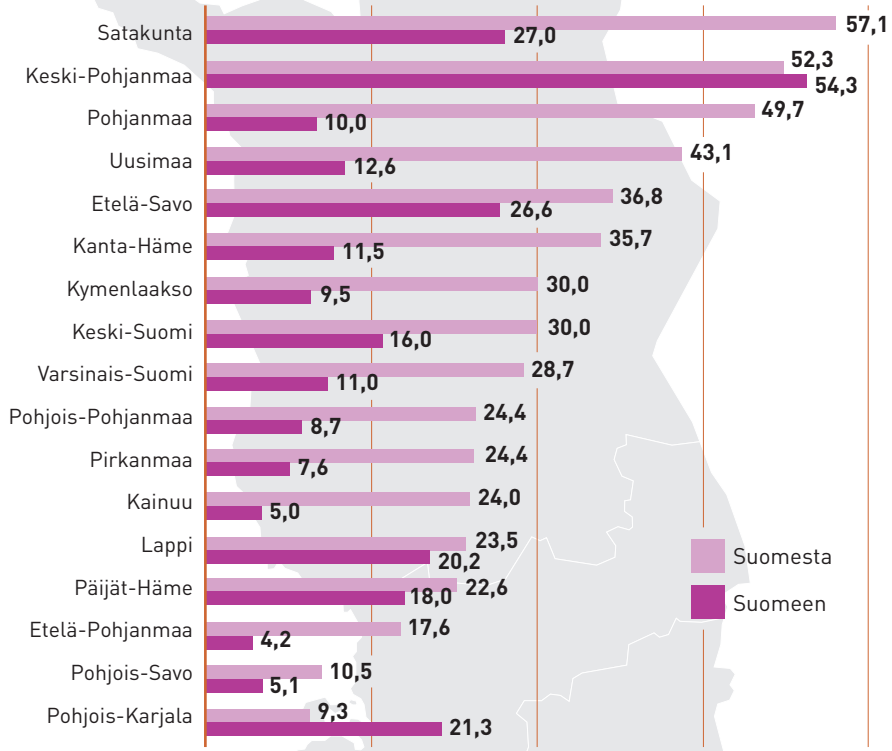
Noin 90 % ulkomaille lähtevistä lukiolaisista tekee hankematkoja tai muita opintoihin liittyviä vierailuja. Yhtä suuri osa ammatillisesta koulutuksesta lähtevistä hankkii tutkintoonsa liittyvää osaamista ulkomaisella työpaikalla.

laitoksista, mutta myös Etelä-Savon ja Kainuun oppilaitokset kuuluvat kärkikolmikkoon. Kainuu on ollut aktiivinen Suomesta ulkomaille suuntautuvassa liikkuvuudessa jo parin vuoden ajan. Etelä-Savo nousi kärkikolmikkoon vuonna 2017. Keski-Pohjanmaa oli pitkään aktiivisin maakunta, mutta se on nyt pudonnut kolmen kärjestä. Kymenlaakson ja Pohjois-Karjalan ammattioppilaitoksiin tuli eniten ulkomaisia opiskelijoita. Näiden kahden maakunnan opiskelijaliikkuvuus on myös suhteellisen hyvässä tasapainossa, sillä lähtijöiden ja tulijoiden määrät olivat miltei samat.

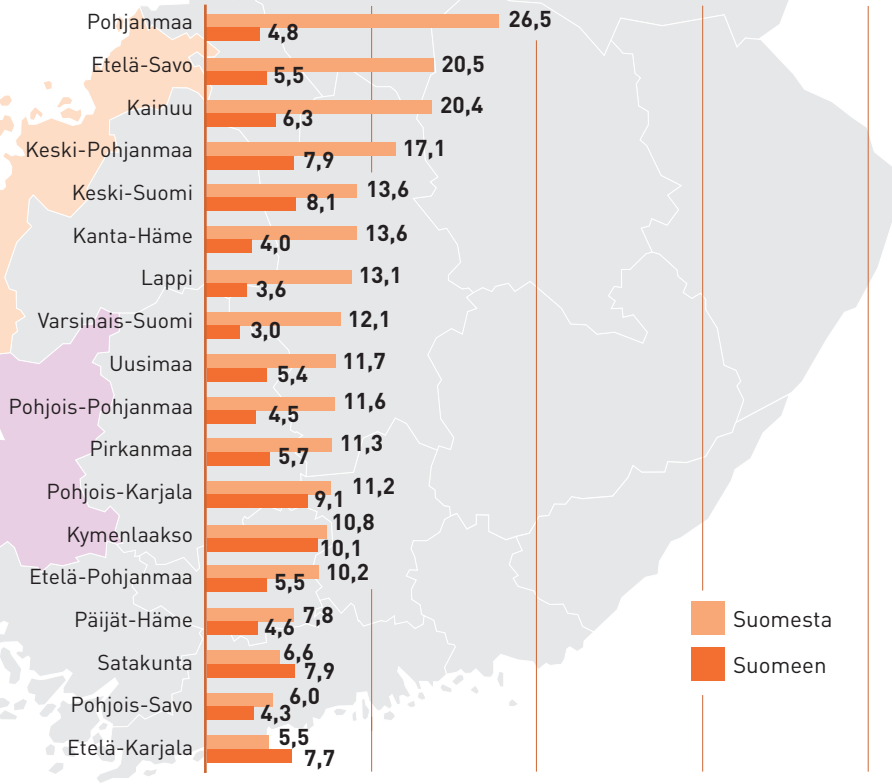
Lukioiden opiskelija-liikkuvuudessa aktiivisimpien kärkikolmikkoon kuuluu länsisuomalaisia maakuntia, mutta ammattiin opiskelevia lähtee ulkomaanjaksolle myös idästä.

KUVA 2. OPISKELIJALIIKKUVUUS LUKIOISSA MAAKUNNITTAIN SUHTEESSA SAMANA VUONNA OPINTONSA ALOITTANEISIIN.

Laskelmassa on otettu huomioon vastausprosentti maakunnittain.

KUVA 3. OPISKELIJALIIKKUVUUS AMMATTI-OPPILAITOKSISSA MAAKUNNITTAIN SUHTEESSA SAMANA VUONNA OPINTONSA ALOITTANEISIIN

TOISEN ASTEEN OPISKELIJA-LIIKKUVUUS ON EUROOPPA-KESKEISTÄ

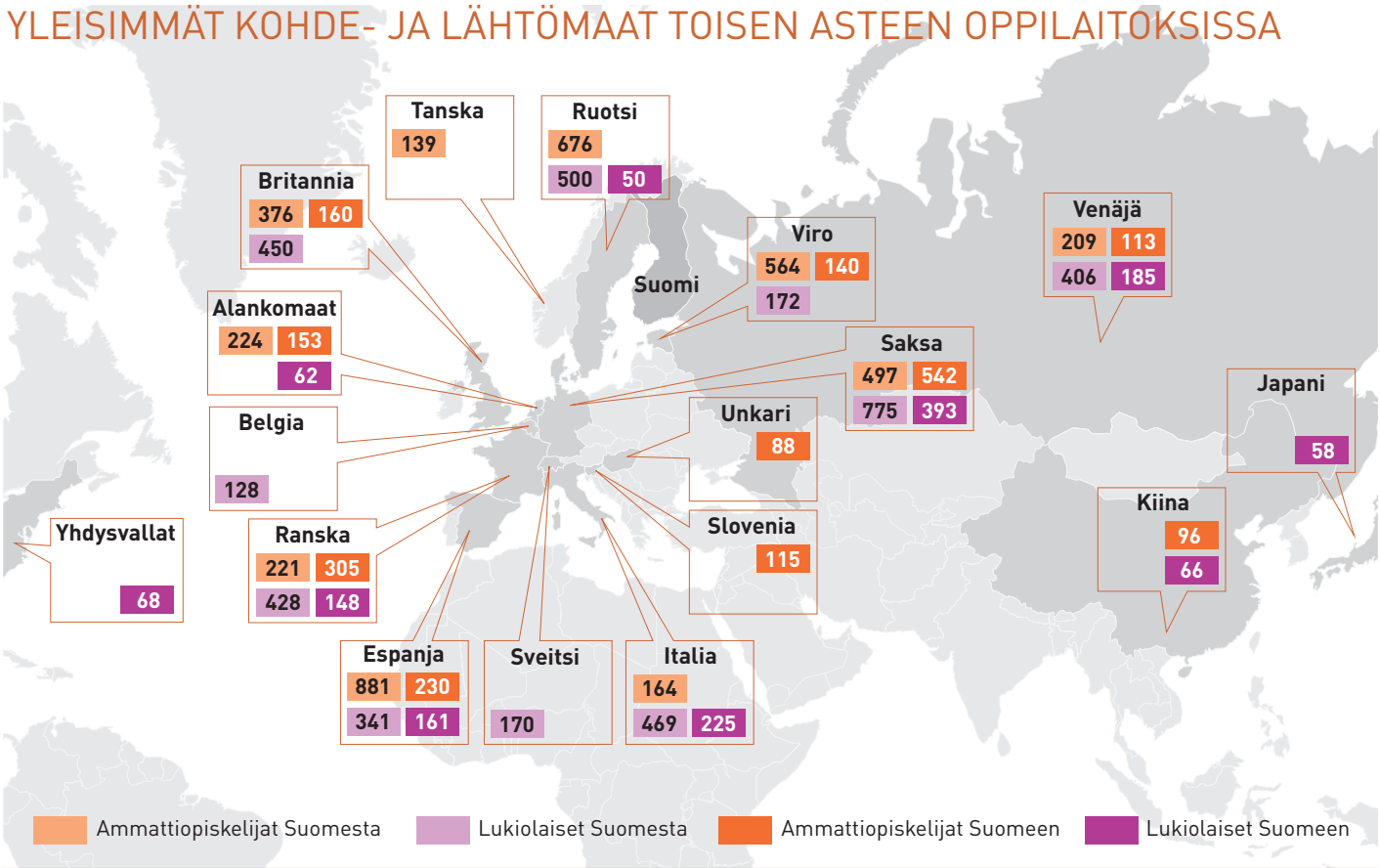
Lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien kansainvälinen liikkuvuus on ollut erittäin Eurooppa-keskeistä koko sen ajan, kun liikkuvuustilastoja on kerätty. Kymmenen suosituimman kohdemaan joukossa ei nytkään ollut muita kuin Euroopan maita. Myös Suomeen tulleet opiskelijat olivat miltei kaikki eurooppalaisia. Espanja, Saksa, Ruotsi, Britannia ja Viro kuuluivat suosikkikohdemaihin koko toisella asteella. Saksasta myös tuli paljon opiskelijoita sekä lukioihin että ammattioppilaitoksiin. Vähintään 2 viikkoa kestävälle ulkomaanjaksolle lähteneiden ammattiopiskelijoiden suosikkimaa oli Espanja ja tätä lyhyemmälle jaksolle lähteneiden Ruotsi.

Kasvava trendi toisella asteella on viime vuosina ollut se, että Aasiasta tulee opiskelijoita Suomeen. Kiinalaisia opiskelijoita tuli lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin yhteensä 162, lisäksi niihin tuli jonkin verran myös japanilaisia opiskelijoita. Lukioihin tulleista kiinalaisopiskelijoista 20 ja japanilaisista 5 oli vaihto-oppilaita.

Lukioista koko lukuvuoden kestävälle vaihto-oppilasjaksolle lähdettiin yleisimmin Yhdysvaltoihin tai Saksaan, kun taas vaihto-oppilaita tuli eniten Italiasta ja Saksasta.

Suomalaiset toisen asteen oppilaitokset kiinnostavat yhä enemmän myös aasialaisia opiskelijoita.

YLEISIMMÄT KOHDE- JA LÄHTÖMAAT TOISEN ASTEEN OPPILAITOKSISSA

Opetushallitus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiva virasto, joka vastaa koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämisestä sekä kansainvälisyyden edistämisestä.

ISSN 2242-2951 (painettu) • 2242-296X (pdf)
ISBN: 978-952-13-6521-8 (painettu) • 978-952-13-6522-5 (pdf)
Taitto ja grafiikat: Liisa Valtonen

OPETUSHALLITUS
Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puh. 0295 331 000
www.oph.fi